

Dr. Fuad Sedić
Dr. Izet Terzić

SAVJETI MUSLIMANSKOJ OMLADINI

**Priprema ovog pdf- izdanja:
www.bosnamuslimmedia.com**

Ramazan 1430 h. god./avgust 2009. god.

SADRŽAJ

Uvod	3
Neklanjanje u džematu za postavljenim imamom.....	4
Novotarije i njihovo razumijevanje kod nas	8
Organiziranje mevluda i sličnih svečanosti.....	9
Korištenje tespiha i zajednički zikir u namazu.....	11
Razmicanje nogu u namazu.....	11
Obavljanje namaza po drugim mezhebima	12
Dizanje ruku prilikom učenja dove i potiranje lica nakon toga	12
Uvažavanje vjerskih autoriteta (uleme).....	14
Umjerenost u svemu.....	16
Umjerenost u svakodnevnim poslovima	17
Osjećaj za sredinu u kojoj se nalazimo	18
Umjerenost u dužini učenja u namazu	19
Naređivanje dobra i odvrćanje od zla.....	20
Je li najveći iman izabrati ono što je najteže?	21
I ashabi su se razlikovali	23
Pretjerano slijedenje 'samo ashaba'	25
Svetost života nevinih osoba.....	26
Zabrana ubijanja.....	27

SAVJETI MUSLIMANSKOJ OMLADINI¹

Uvod

Bismillahi-rrahmani-rrahim!

Svjedoci smo da se Bosna i Hercegovina, kao i ostali dijelovi Balkana u toku posljednjih ratnih zbivanja, kao i u postratnom periodu, našla na udaru različitih razumijevanja vjere islama i prakticiranja vjerskih propisa. To je donekle i razumljiva pojava s obzirom na prisustvo muslimana iz drugih podneblja koji su svojim prisustvom željeli pomoći muslimanima u najtežim danima. Ti ljudi su uglavnom bili pripadnici drugih islamskih pravnih škola (*mezheba*) i njihovo miješanje sa našom omladinom rezultiralo je zbunjenošću i nejasnoćama u razumijevanju pojedinih vjerskih propisa. Vjerovatno je, u tom kontaktu sa našom sredinom, nedostajalo mudrosti i primjenjivanja općepoznatih pravila u pozivanju u islam, *da'vetu*. Trebalo je imati na umu da islam ovdje postoji nekoliko stoljeća, da je tu bilo i uleme, učenjaka, medresa i ostalih vjerskih institucija koje su čuvale i njegovale emanet vjere, koji su preuzeli od svojih prethodnika. Allahov Poslanik, s.a.v.s., u jednom hadisu kaže: “*Stanovnici Meke najbolje poznaju svoje područje i svoje prilike.*” Tako isto i *muslimani naših područja bolje poznaju naše podneblje, naše prilike i naše probleme, kao i moguća rješenja za njih.*

Također se morao uzeti u obzir i period različitih sistema koji su vladali ovim prostorima, pogotovo onih pedesetak godina nakon Drugog svjetskog rata, kada je vjera marginalizirana i stavljena u drugi plan. Svjesni smo da su se tokom tog teškog perioda u vjeru možda i uvukle neke novine koje nemaju osnovu u vjeri, ali to razumijevamo kao rezultat truda na očuvanju bilo čega što ima veze sa vjerom, načinom očuvanja veze između ljudi i Boga, koji možda i nije bio najadekvatniji, ali je u tim prilikama vjerovatno bio jedini, da bi se vjera sačuvala.

Treba imati na umu i to da je unošenje razdora među muslimane, njihovo međusobno zavađanje i razbijanje njihovog jedinstva i sloge taktika njihovih neprijatelja, koji ih na drugi način ne uspijevaju nadvladati. Nažalost,

---

¹ Tekst je objavljen u hrstomatiji: *SAVREMENE MUSLIMANSKE DILEME, pluralizam, ljudska prava, demokratija, pravda, džihad, ekstremizam, terorizam*. Priređivač: Ahmet Alibašić. Izdavač: Centar za napredne studije, Sarajevo, 2009./1430. h.g. (pdf-izdanje)

u tome su nekad manje, nekad više i uspijevali. Tako su se pojavili novi pravci, nove sekte i nova tumačenja islamskih propisa, koji i danas egzistiraju među muslimanima. Njihovi pogledi i tumačenja ponekad ne samo da nisu bili u skladu sa glavnim izvorima naše vjere, *Kur'anom* i Hadisom, već je bilo i oprečnih stavova i raznih novotarija koje su se uvukle u propise naše vjere. Sve te nalete i pokušaje udaljavanja od glavnih izvora svoje vjere, muslimani su, hvala Bogu, u najvećem broju odbacili i ostali na kursu pravog puta i života u okrilju svoje čiste vjere.

Jedna od muslimanskih skupina koje su se pojavile u posljednjem ratu i iza njega u Bosni i na Balkanu je ona koja je prihvatila stavove drugih mezheba, ili bolje rečeno formirala vlastiti mezheb, koji uveliko odstupa od tradicionalnog hanefijskog mezheba, koji je već ustaljen i stoljećima prihvaćen na ovim prostorima. Sve to izazvalo je brojne probleme, polemike, uznemiravanja i razdor ionako krhke zajednice muslimana. O tome se mnogo pisalo, pričalo, polemicalo i sukobljavalo i tako su se širili smutnja i nered među muslimanima. Sve ta dešavanja među nama, koja još uvijek traju, nisu doprinijela jačanju i širenju islama. Naprotiv, izazvala su nove podjele i razilaženja, te sukobe i najčešće verbalne obračune među muslimanima, nažalost čak i u džamijama.

U ovim skupinama ima veliki broj čestitih, pobožnih i dobronamjernih mladića muslimana, koji se maksimalno pridržavaju propisa svoje vjere islama i čuvaju se zabrana, harama. Radi njih, radi očuvanja zajednice muslimana je i ovo obraćanje i pisanje, krajnje dobronamjerno i samo u ime Allaha, da pomognemo savjetom jedni drugima, jer je vjera savjetovanje, kako je rekao i poslanik Muhammed, s.a.v.s. Želimo da našoj omladini ukažemo da nije ispravno samo ono što im se iz takvih krugova nudi, nego da je naša vjera vjera samilosti, blagosti i uzajamnog uvažavanja, kako nas je učio onaj koji je poslan cijelom čovječanstvu, a na čiju praksu se skoro svi pozivamo. Muhammed, a.s., je poslan kao milost svjetovima i on je, uistinu, bio Allahova milost koja je hodila po Zemlji i koji je svojim riječima, između ostalog, ukazao kako se lijepim ahlakom dostižu najviši džennetski stepeni. U tom duhu na narednim stranicama ćemo pokušati ukazati na neka shvatanja i postupke koji nemaju opravdano uporište u našoj lijepoj vjeri, ali zato imaju kobne posljedice po jedinstvo naše muslimanske zajednice.

Neklanjanje u džematu za postavljenim imamom

Jedno od pogrešnih i neispravnih shvatanja pojedinaca je i shvatanje da nije dozvoljeno klanjati za pojedinim imamima, ni džumu-namaz ni ostale namaze. Taj svoj stav oni opravdavaju nedostacima, manjkavostima, *bid'atima* (novotarijama) koje taj imam, po njihovom ograničenom shvatanju, ima kod

sebe, a koje ga čine nedostojnim imamske dužnosti. Oni smatraju da klanjanje za takvim imamom nije ispravno i da takav namaz nije primljen. Kao rezultat toga imamo formiranje posebnih, odvojenih džemata, gdje oni klanjaju “po sunnetu“, ili u istim džamijama klanjaju nakon obavljenog namaza i što je najgore, javno iznose svoje mišljenje, šireći tako smutnju i dovodeći i imama i džematlije u nezgodnu situaciju. U zadnje vrijeme je također primjetno da dženaze pojedincima, njihovim istomišljenicima, ili članovima njihovih familija, klanjaju isključivo oni, jer smatraju da su oni najbolji i najpreči da to obave, a ne dotični imam u tom mjestu, koji je postavljen od strane najviših vjerskih instanci u našoj zemlji. Također se vrlo često dešava da ovi ljudi neće uopće da klanjaju džanazu običnom svijetu, jer smatraju da su oni slabi ili nikakvi muslimani.

Ovi pojedinci ili ne znaju, ili ne žele da znaju, da ovakvim postupcima dovode u pitanje ispravnost svog namaza i namaza onih koji se povode za njima. Toliko je hadisa u kojima Allahov Poslanik, s.a.v.s., upozorava na važnost zajedničkog klanjanja, održavanja jedinstva i sloge u džematu. Ne treba oni da brinu za ispravnost namaza, jer je to Poslanik, s.a.v.s., još davno zagantovao džematlijama, pa čak i kada bi bilo nekih nedostataka i manjkavosti kod imama. Prvenstveno je imam odgovoran za svoj namaz i za namaz onih koji su iza njega, jer ako on pogriješi, džematlije imaju sevap i namaz im je ispravan, a imam je grješan, kao što stoji u hadisu koji prenosi Ebu Hurejre, r.a.: “Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *‘Imami će vam klanjati, pa ako to obave kako treba, imat ćete nagradu i vi i oni, a ako oni pogriješe, vi ćete imati sevap, a oni će snositi grijeh.’*”²

Navedeni hadis se odnosi na klanjanje u određeno namasko vrijeme, ali i na sve drugo što se tiče zajedničkog obavljanja namaza. Ibnul-Munzir kaže: “Ovaj hadis pobija mišljenje onih koji smatraju da neispravnost namaza od strane imama prelazi na one koji su klanjali za njim.” Muhelleb kaže: “Ovaj hadis ukazuje da je dozvoljeno klanjati za bogobožnim imamom, a i za onim koji je grješnik, pogotovo ako bi se bojali njegova zla.”³ U drugom hadisu koji prenosi Ebu Hurejre, r.a., Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: “*Boriti se na Allahovom putu je vaša obaveza sa svakim pretpostavljenim, bio on dobročinitelj ili grješnik, pa makar činio i velike grijeh. Dužni ste da klanjate u džematu za svakim muslimanom, bio on dobročinitelj ili grješnik, pa makar činio i velike grijeh. Klanjati džanazu-namaz dužni ste svakom muslimanu, bio on dobročinitelj ili grješnik, pa makar činio i velike grijeh.*”⁴

Prenosi se također da je Hasan el-Basri upitan o klanjanju za imamom koji čini neke novotarije (bid'ate), pa je Hasan rekao: “Ti za njim klanjaj, a on

---

² Hadis je sahih, a bilježi ga Buharija 2/187 (654).

³ Pogledaj *El-Feth*, 2/188.

⁴ Hadis je zabilježio Bejhki u *Šuabu 'l-imanu*, 7/3.

je odgovoran za svoju novotariju.“⁵ Ovu predaju je Buharija spomenuo u poglavlju “Klanjanje za imamom koji kod sebe ima neku novotariju“. Na istom mjestu Buharija bilježi da je Ubejdullah ibn Adijj ibn Hijar došao kod Osmana, r.a., kada je bio opkoljen od strane onih koji su unosili smutnju i razdor u islamskom društvu. On ga je tada upitao: “Ti si naš imam a zapao si u situaciju u koju si već zapao, nama kao imam klanja neki čovjek koji je upleten u ovu smutnju, pa se mi, klanjajući za njim nelagodno osjećamo, pa šta da radimo?” Osman mu odgovori: “Namaz je nešto najbolje što ljudi mogu obavljati, pa ako ljudi čine dobro, čini ga i ti sa njima, a ako oni čine loše, ti se kloni njihovih loših djela.“⁶ Ibn Hadžer kaže: “Iz ovoga vidimo da Osman nije tog imama spomenuo ni po čemu lošem, nego je rekao da je to njegovo klanjanje najbolji posao... Također, njegova izreka ukazuje na važnost zajedničkog klanjanja, pogotovo ako ima smutnje i nereda, da se džemat ne bi još više razjedinjavao.“⁷ Ove izreke i postupci nam dovoljno govore o važnosti čuvanja džema'ta, zajedničkog klanjanja, pa čak ako bi i bilo nekih nedostataka kod imama.

Poznat je slučaj ashaba Ebu Seida el-Hudrija sa Mervanom, Mauvijinim namjesnikom u Medini, koji je htio da bajramsku hutbu održi prije klanjanja bajram-namaza, kako bi natjerao ljude da slušaju njegovu hutbu. S obzirom da slušanje hutbe nije vadžib, po mišljenju nekih učenjaka, ljudi bi se razilazili odmah nakon namaza i ne bi slušali hutbu. Ovaj namjesnik je na ovaj način htio natjerati ljude da slušaju hutbu. Ebu Seid ga je upozorio i rekao mu da je ispravno prvo klanjati bajram, pa onda držati hutbu. Mervan se na to oglušio i uradio je onako kako je naumio.⁸ Također ćemo navesti i slučaj drugog ashaba, Velida ibn 'Ukbeta, Osmanovog, r.a., namjesnika u Kufi, koji se napio i tako u pijanom stanju klanjao sabah-namaz kao imam ljudima. Kada je nakon dva rekata predao selam, upitao je prisutne: “Hoćete li još koji rekat da vam dodam?” Velid je bio Osmanov brat po majci i njegov namjesnik u Kufi pet godina. Kasnije su ljudi obavijestili Osmana o tom slučaju i kada je našao nekga da to posvjedoči, naredio je da se Velidu udari četrdeset udaraca bičem zbog tog prekršaja.⁹

Ove primjere sam naveo da ukažem na situacije u kojima su se nalazili ashabi i tabi'ini koji su prisustvovali ovim događajima, a ni za jednog se ne kaže da je napustio namaz i da nije klanjao za imamom, niti da je ponovo klanjao dotični namaz. Kod nas se, pak, nekada zbog nebitne sitnice prigovara

---

⁵ Ovu predaju bilježi Buharija u *Babu imameti meftun ve 'l-mubtedi'*, pogledaj *El-Feth*, 2/188 (659), poglavlje u Knjizi o ezanu. Ibn Hadžer kaže da je Seid ibn Mensur ovu predaju zabilježio sa svojim senedom.

⁶ I ovo je zabilježio Buharija na istom mjestu.

⁷ Pogledaj *El-Feth* 2/188.

⁸ Ovo je zabilježio Buharija u svom *Sahihu*, pogledaj *El-Feth*, 2/49 (956), Kitabu 'l-'idejn.

⁹ Ovaj slučaj je zabilježio Buharija, pogledaj *El-Feth*, 7/53 (3696).

imamu, njegovom vjerovanju (*akaidu*), o njemu se svašta priča, pa to sve uzimamo kao opravdanje da za njim ne klanjamo. Hvala Bogu, još nigdje se nije čulo da je neko imamio a bio u pijanom stanju, niti je neko pokušao da održi hutbu prije bajram- namaza. Ako su ashabi, r.a., sve ove postupke tolerisali i za tim ljudima klanjali, želeći na taj način da očuvaju džemat i zajednicu, kako mi sebi onda uzimamo za pravo da ne klanjamo za našim zvaničnim imamima!?

Evo još jednog primjera iz kojeg vidimo da su ashabi čuvali džemat i zajednicu muslimana. Poslanik, a.s., je najavio da će doći vrijeme pa će halife kasniti sa ikindijskim namazom. Na to ga ashabi upitaše kako će tada postupati. On im reče: *“Kod kuće klanjajte ikindiju na vrijeme, a kada zauči ezan, idite u džamiju i klanjajte skupa sa svijetom.”* Nikom od njih Poslanik nije rekao da ne klanja za takvim imamima, niti da prestane odlaziti u džamiju, nego ih savjetuje da očuvaju zajedništvo javnog klanjanja u džamiji. Držati se zajednice i ne razdvajati se od svoje odabrane skupine je kur’ansko načelo koje je izraženo u slijedećem ajetu: *“Čvrsto se držite za Allahovo uže i ne razjedinjujte se!”*¹⁰

Ebu Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *“Imat ćete emire (pretpostavljene) sa kojima će vaša srca biti zadovoljna i njima ćete težiti, a zatim će nad vama zavladati emiri koje će vaša srca prezirati a od njihovih postupaka će vam se koža ježiti”*. Neki čovjek upita: *“Hoćemo li se boriti protiv njih?”* Poslanik, s.a.v.s., odgovori: *“Nećete dok god obavljaju (i ne sprečavaju) namaz.”*¹¹ Abdullah ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *“Ko kod svoga emira (pretpostavljenog) vidi nešto što ne valja, neka se strpi (osaburi), jer ko god napusti zajednicu (džemat) koliko je jedan pedalj, pa tako umre, umro je džahiljetskom smrću.”*¹²

U svim situacijama treba čuvati zajedništvo i biti pokoran svome pretpostavljenom. U jednom hadisu Allahov Poslanik s.a.v.s. kaže: *Treba da budeš budeš poslušan svome pretpostavljenom, kada si raspoložen i kada si neraspoložen, kada si u teškoj i u lahkoj situaciji i trebada mu daješ prednost nad sobom.*¹³

Enes, r.a., pripovijeda od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *“Budite poslušni i pokorni pa makar vaš pretpostavljeni bio abesinski rob, sa malom crnom glavom!”*¹⁴ Allahov Poslanik, s.a.v.s., ovu obavezu je spomenuo

---

¹⁰ Sura Ali Imran, 103

¹¹ Hadis je zabilježio Bejheki u *Šuabu 'l-imanu* 6/64.

¹² Hadis je zabilježio Buhari.

¹³ Hadis je zabilježio Muslim.

¹⁴ Hadis je zabilježio Buharija.

i u svom obraćanju na Oprosnom hadžu, gdje je, između ostalog, rekao: “Budite pokorni svojim emirima, ući ćete u Džennet Vašeg Gospodara.”¹⁵

Novotarije i njihovo razumijevanje kod nas

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je u nekoliko hadisa upozorio svoje sljedbenike da se čuvaju *bid'ata*, tj. novotarija u vjeri, jer novotarije odvedu u zabludu. To su oni postupci koji bi mogli rezultirati iskrivljivanjem čistog vjerovanja, traženjem pomoći od nekog drugog mimo Allaha. Međutim, vrlo često kao rezultat nepoznavanja osnovnih pravila pozivanja na dobro i odvratanja od zla, i nerazumijevanja prioriteta u vjeri, imamo pogrešno razumijevanje novotarija. Kod mnogih se javlja strah od mogućih neislamskih natruha koje bi se mogle ‘udomiti’ u islamu, pa odbacuju svaku novinu i nazivaju je *bid'atom* - novotarijom. U takvoj opreznosti se nekad zna otići i predaleko, pa se, svjesno ili nesvjesno, prekoračuju granice nazivajući *bid'atom* sve što nije u skladu sa nečijim vlastitim viđenjem islama i Šerijata.

Da bi se moglo tačno razlučiti šta je novotarija, potrebno je baciti više svjetla na ovaj pojam. Jedinствен stav cjelokupne uleme ehli-sunneta je da je zabranjena bilo kakva vrsta *bid'ata* (novotarije) u islamu ukoliko ona i najmanje narušava sadržaje nama poznatih imanskih i islamskih šartova. S obzirom da je islam cjelokupan ljudski sistem života, moguće se susresti i sa novinama koje mogu biti ili u skladu ili u suprotnosti sa islamskim pogledom na svijet.

Riječ *bid'at* u arapskom jeziku ima značenje novine, tj. nečega što ranije nije postojalo. U *Kur'anu* se govori kako su sljedbenici Isa'a a.s. pojačali svoj ibadet dotle da su, u želji da se što više približe Allahu dž.š. prekoračili svoju granicu: “A u srca sljedbenika njegovih smo blagost i samilost ulili, dok su monaštvo oni sami, kao novotariju, uveli. Mi ga nismo propisali, osim u želji da steknu Allahovo zadovoljstvo, ali oni o njemu ne vode brigu onako kako bi trebalo...”¹⁶

Ovdje je riječ *bid'at* navedena u pozitivnom značenju, iako oni u isto vrijeme dobijaju kritiku zbog toga što ne vode dovoljno računa o svom pojačanom ibadetu. Imam Šafija kaže da se novotarija dijeli na pohvaljenu i pokuđenu. Ona koja je u skladu sa sunnetom Božijeg Poslanika, s.a.v.s., je pohvaljena, a ona koja je u suprotnosti sa istim je pokuđena.¹⁷

---

¹⁵ *Šuabu 'l-iman*, 6/5

¹⁶ *El-Hadid*, 27.

¹⁷ *Fethu'l-Bari*, 17: 10.

Kao primjer lijepe novotarije može poslužiti Omerova, r. a naredba., da ljudi klanjaju teravih-namaz skupa, u džematu, pa kada ih je kasnije vidio kako skupa klanjaju, rekao je: “Divna li je ovo novotarija!”¹⁸

Imam El-Gazali također kaže da je zabranjena svaka novotarija koja je u suprotnosti sa *Kur'anom* i sunnetom, tj. Šerijatom, dok su neke novotarije proizvod i zahtjev vremena i potrebe ljudi.¹⁹ On također u svom *Ihja* navodi i neke “stroge čuvare” od novotarija koji u njegovo vrijeme nisu htjeli da ulaze i klanjaju u džamiji, ukoliko je ona bila pokrivena bilo čime osim hasurom. Šta bi tek sada rekli za raznolike ćilime i tepihe po našim džamijama, za lampu, sijalice i pozlaćene lustere, za struju od koje sija sva džamija!?

Ibn Redžeb el-Hanbeli kaže da je novotarija sve novo što nema nikakvog utemeljenja u Šerijatu, a želi mu se pripisati, dok novotarije koje nemaju ni utemeljenja, ni veze sa Šerijatom i nisu novotarije, makar to one jezički bile.²⁰

Ibn Hadžer kaže da je bid'at nešto novo što nije postojalo ranije, a kada se spominje u domenu šerijata, onda je ona pokuđena.²¹ U hadisima Allahova Poslanika, s.a.v.s., riječ *bid'at* je navedena uvijek u negativnom kontekstu, dok su h. Omer, Ebu Umame i Abdullah ibn Omer iznijeli i mogućnost pozitivnog poimanja iste.

Savremeni alim i veliki savremeni autoritet u svijetu šejh El-Karadavi je jednom prilikom bio upitan: “Da li je slikanje, odnosno fotografisanje haram, tj. novotarija?” Šejhov odgovor je bio neobičan: “Dok neprijatelji snimaju i slikaju svaki pedalj zemlje Arapa i muslimana, mi se bavimo takvim pitanjima!” - želeći reći da je bavljenje i ovladavanje naučnim tehničkim dostignućima obaveza, a ne zabrana.

Organiziranje mevluda i sličnih svečanosti

Islamska ulema se slaže da je svečano obilježavanje rođenja (mevluda) našeg Poslanika, s.a.v.s., nešto novo i da toga nije bilo u njegovo vrijeme, pa čak ni u prva tri stoljeća islama. Međutim, islamska ulema se i razilazi u vezi s ovim pitanjem, pa jedni to nazivaju pokuđenom novotarijom, a drugi pohvalnom novinom. Glavni argumenti onih koji se protive mevludskim svečanostima su da takvo nešto nije postojalo u doba Poslanika, a.s., ashaba, niti tabi'ina. Takav stav opravdavaju i rasipanjem imetka (hrane) koja se tada koristi, zatim mogućom upotrebom muzike i miješanjem muškaraca i žena.

---

¹⁸ Buhari, poglavlje o teravih-namazu, 1.

¹⁹ El-Gazali, *El-Ihja*, 2: 3.

²⁰ Ibn Redžeb, *Džamiul-ulum...*, 160.

²¹ Ibn Hadžer, *Fethu 'l-Bari...*, 5: 156.

Argumenti onih koji dopuštaju mevludske svečanosti su zasnovane na tome da ne postoji nikakva šerijatska striktna zabrana (tekstom *Kur'ana* i hadisa) za takvo nešto, dok upotrebom analogije nalaze dozvolu za taj čin. Ibn Hadžer kaže da mevlud u sebi može sadržavati i pozitivne i negativne stvari, pa ko se trudi i nastoji to provesti na vjerski ispravan način, onda je to dozvoljeno, a ako se tom prilikom upražnjavaju zabranjene stvari, onda je i sam mevlud zabranjen. Dokaz za dozvoljenu novotariju je uzeo iz primjera Muhammeda, s.a.v.s., kada je vidio kako Jevreji Medine poštuju i slave Musaa, a.s., i poste ašuru, te je rekao: “*Mi smo preči Musau od Jevreja, pa postimo i mi ašuru*“. Na taj način je iskazao poštovanje prema svome prethodniku i odobrio da i muslimani upražnjavaju post ašure.²²

U dozvoljene sadržaje mevludske svečanosti ulema ubraja sljedeće: iskazivanje zahvale Allahu, dž.š., učenje *Kur'ana*, hranjenje siromaha, davanje sadake, učenje i citiranje pobožnih pjesama, poticanje ljudskih srca na dobro i sjećanje na Ahiret. U isto vrijeme to ne smije ići na uštrb farzova, obaveza, na način da se misli da smo time ispunili svoje glavne dužnosti prema Stvoritelju, niti da se u slavlju pretjeruje. Ako je u pitanju svečanost koja će se pretvoriti samo u igru i zabavu, nedozvoljene pjesme i sadržaje, onda to ulema kategorički zabranjuje.²³

Dobronamjernost našeg naroda je rezultirala običajem da se kod nas u raznim prilikama, (kao što je ženidba, rođenje djeteta, useljenje u novu kuću i tome slično) organizira mevludska svečanost, kako bi se tom činu dalo vjersko obilježje i na taj način izrekla zahvalnost Allahu, dž.š., a ujedno i podijelila radost sa najmilijima. Tom prilikom se uči *Kur'an*, spominje Allah, dž.š., (čini zikir), donosi salavat na Muhammeda, s.a.v.s., iščitavaju se i recituju stihovi koji govore o Poslanikovom, a.s., životu, kao i drugi poučni sadržaji u kojima se govori o važnosti vjerskih obaveza i o štetnosti griješenja. Treba podsjetiti da je organiziranje mevluda, u vrijeme komunizma, bio jedan od vrlo rijetkih dozvoljenih povoda okupljanja muslimana, gdje bi se ujedno održao koristan vaz.

Svakako treba upozoriti da mišljenja onih koji smatraju da Poslanik i njegova duša prisustvuju ovakvim svečanostima nisu tačna i nemaju nikakvo utemeljenje u vjeri. Također, ne smijemo dozvoliti da organiziranje mevluda bude naša jedina veza sa vjerom, a da se zapostavlja namaz i drugi obredi naše vjere. Možda baš zbog ovakvih mišljenja pojedinci tako oštro kritikuju organiziranje mevluda, kao da su to skupovi u kojima se hule i psuju vjerske svetinje. Sveukupno, čini se da su na prostoru BiH mevludi imali značajnu ulogu u održavanju islama, a Allah najbolje zna.

---

²² Ibn Hadžer, *Fethu 'l-Bari*, 3: 39.

²³ Izzet 'Atijje, *Bid'a*, 417.

Korištenje tespiha i zajednički zikr u namazu

Oduvijek je kod nas bila praksa da se poslije namaza zajednički zikri (tespih čini) i da se zajednički uči dova. I naši stariji su lijepo govorili:

“Kada se dije sijeno, treba lijepo dovršiti“, aludirajući time na tespihanje i učenje dove nakon namaza. Međutim, jedan od novih pogleda koji se kod nas nameću je etiketiranje ovog čina novotarijom, pa imamo situacije kada neko mujezini da neće zajednički da tespiha, smatrajući da je tim činom “upotpunio” svoju vjeru. Nije ništa drugo uradio osim što je zbunio naš narod i pokušao uvesti smutnju i razdor. Ako neko ne želi da mujezini onako kako je uobičajeno, onda je bolje da se ne upušta u mujezinjenje jer će tako samo povećati zbnunjenost džematlija. Imam Nevevi, poznati učenjak u komentaru Muslimovog *Sahiha* kaže da nema zapreke da se zajednički obavlja zikr dok god imamo u džamiji nekoga koga tome treba podučiti.

Naša dosadašnja praksa u Bosni je pokazala da imamo toliko ljudi među našim džematlijama koji će, ako nemaju u rukama tespih, i ako im još mujezin glasno ne kaže šta treba da izgovaraju, samo šutjeti. Pa zašto onda smeta da ljudi, ako im to olakšava zikr, koriste tespih ili neko drugo pomagalo? A ko hoće da zikri na prste, što je i bolje, neka tako postupa, ali neka mu ne smetaju oni koji to rade pomoću tespiha ili kakvog drugog pomagala. Osim toga, tespih je kod nas oduvijek imao vjersko obilježje.

Razmicanje nogu u namazu

Safovi u namazu treba da budu ravni, popunjeni i ne smije ostati praznina među klanjačima. Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “*Poravnajte vaše safove, jer ja vas uistinu vidim iza svojih leđa.*” Dalje Enes, r.a., kaže: “I mi bismo doticali jedan drugog našim ramenima i našim nogama.” Na kraju ove izreke u Me’amerovoj predaji se dodaje i ovo: “...a kada bi danas sa nekim tako postupio, odmaknuo bi se od tebe kao neposlušna mazga.”²⁴ Ovaj primjer sam naveo zbog toga da vidimo koliko su ljudi još u vrijeme ashaba i tabi’ina bili osjetljivi na ovakve postupke (prislanjanje noge uz nogu), pa kakva je tek situacija sa našim svijetom danas. Moramo razumjeti ljude i ne smijemo ih ničim uznemiravati niti iritirati. Pogotovo vrlo često vidimo da pojedinci toliko pretjerano pri- daju važnost prislanjanju nogu jedne do druge, a istovremeno naprave razmak između njihovih ramena po desetak centimetara, što je svakako pogrešno.

Zapravo se često dešava da ljudi, kada se neko previše gura i stišće ih u safu, jednostavno izađu iz safa i onda se opet nije ništa korisno postiglo.

---

²⁴ Ovo je zabilježio Buharija u svome *Sahihi*. Pogledaj *El-Feth* 2: 211 (725), Kitabul-ezan.

Dakle, saff treba poravnati i niko ne smije nikog drugog na ovaj način provocirati i izazivati u namazu. Pokušajmo se što bolje skoncentrisati dok smo u namazu, jer nam se od tog namaza prima samo ono u čemu smo bili skrušeni i skoncentrisani.

Obavljanje namaza po drugim mezhebima

Forsiranje drukčijeg načina klanjanja nije donijelo nikakve pozitivne rezultate u našoj sredini, nego je samo unijelo zabunu među našim narodom. Treba imati na umu međusobno uvažavanje i poštivanje učenjaka različitih mezheba. Prenosi se da je imam Šafija klanjao u Bagdadu, u blizini Ebu Hanifinog kabura, pa nije učio kunut-dovu na sabah-namazu, kao što je to bila njegova uobičajena praksa i njegov stav. Kada su ga upitali o tome, on je odgovorio: “Pa zar ne zaslužuje vlasnik ovog kabura (misli na Ebu Hanifu) da bude poštovan!” Imam Šafija je znao da je to sredina u kojoj ljudi klanjaju po hanefijskom mezhebu i zbog toga je tako postupio, ne želeći da unosi razdor i nesporzume među ljude.

Ponekada vidimo pojedince koji, želeći primijeniti neke hadise u namazu, koji se koriste kao argumenti u drugim fikhskim pravcima, na taj način unose zabunu i remete ustaljeni način klanjanja. Zaboravljaju da je sloga i zajedništvo farz, a da su to stvari koje su sunnet, ili čak mustehab, samo pohvaljene. Od tih shvatanja je dizanje ruku prije i poslije ruku’a, koje ima hadisku podlogu u drugim mezhebima, ali je očuvanje naše sloge preče i važnije od toga.

Nekada pojedinci u džamijama pokušavaju sve nas “podučiti” kako se klanja vitr-namaz, da treba kunut-dovu učiti dižući ruke i to poslije ruku’a i tome slično. Oni zaboravljaju da je to samo jedan od načina klanjanja vitr-namaza. Pa zar je to jedini ispravan način, a ono kako su naši dragi djedovi klanjali i kako danas milioni ljudi širom svijeta klanjaju, nije ispravno? Na ograničenost ovakvog razumijevanja vjere, kao i upitnost ovakve namjere ukazuje i to da su zaboravili da je vitr-namaz bolje klanjati kod kuće i to na način kako oni smatraju da je to najbolje, a ne da ovako javno zbunjuju narod u džamiji.

Dizanje ruku prilikom učenja dove i potiranje lica nakon toga

Kod ovakvih pitanja se ne smijemo ograničiti samo na brošure u kojima su izneseni jednostrani stavovi pojedinih učenjaka. Da pogledamo šta se govori u hadiskim zbirkama o ovom pitanju. Nije mi jasno zašto pojedincima toliko smeta dizanje ruku prilikom učenja dove i zašto to smatraju novotarijom, kada

se kao primjer *mutevatir* hadisa navodi upravo to da je Poslanik, s.a.v.s., dizao ruke prilikom učenja dove, u raznim prilikama.

Abdullah ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “*Molite Allaha dlanovima okrenutim prema nebu, a nemojte dlanove okretati prema zemlji, a kada završite sa dovom, onda rukama potarite vaša lica!*”²⁵ Ibn Reslan, u komentaru Ebu Davudovog *Sunena*, kaže: “U ovom hadisu imamo dokaz da je onome ko uči dovu i u njoj nešto traži sunnet da dlanove svojih ruku okrene prema nebu, a ako u dovi traži da se prekine neko iskušenje (kao npr. kišna dova, zbog suše), onda se ruke okrenu prema zemlji.” Ibn Reslan dalje nastavlja: “... Iz ovoga hadisa se zaključuje da onaj ko je učio dovu, nakon dove potare svoje lice dlanovima...”²⁶ Hakim bilježi slijedeću predaju u kojoj Poslanik, s.a.v.s., kaže: “*Kada učiš dovu, okreni svoje dlanove prema nebu, a kada završiš sa dovom, onda svojim dlanovima potari svoje lice!*”²⁷

Omer ibn El-Hattab, r.a., kaže: “Kada god bi Poslanik, s.a.v.s., učio dovu, nikada ne bi spuštao svoje ruke dok sa njima ne bi potrao svoje lice.” Također se u hadisu kaže: “*Kada vjernik digne ruke prilikom učenja dove, Allah, dž.š., se stidi da mu te ruke vrati prazne.*”²⁸ Ako je već u hadisu tako rečeno, u čemu je onda zapreka da se sa tim bereketom na dlanovima potare lice, nakon proučene dove. Poslanik, s.a.v.s., je također, u svojoj bolesti učio na svoje dlanove sure (El-Felek i En-Nas) i onda bi tim dlanovima potirao svoje tijelo. Kada je oslabio, onda bi to radila Aiša, r.a., i potirala ga svojim dlanovima. Dova nakon namaza se prima, pa je vrlo praktično da se tada obratimo Allahu, dž.š., dovom i da tom prilikom dignemo ruke i nakon toga njima potaremo naše lice.

Bez obzira što se u senedima nekih od ovih hadisa nalaze pojedini slabi prenosioci, ipak *metn*, tj. tekst ovih hadisa doseže do deredže dobrog, hasen-hadisa i nema nikakve zapreke da se po njima postupa, kako to obrazlaže veliki broj učenjaka u svojim knjigama. Moramo imati više razumijevanja za naš narod koji je uobičajio na jedan način klanjati, učiti dovu i moramo obostrano imati više razumijevanja i tolerancije, ali moramo izbjegavati i provociranje i uznemiravanje drugih, koji su pored nas.

---

²⁵ Hadis su zabilježili Ebu Davud i Ibn Madže.

²⁶ Komentar Ebu Davudovog *Sunena* od Ibn Reslana, 2/452.

²⁷ Pogledaj *Et-Telhisu 'l-habir* od Ibn Hadžera, 1/250.

²⁸ Hadis su zabilježili Tirmizi 9/329 (3446) Ed-D'avat, Hakim, Taberani i drugi.

Uvažavanje vjerskih autoriteta (uleme)

Obaveza nas vjernika je da cijenimo i uvažavamo našu ulemu, naše pretpostavljene i kada bismo kod njih zapazili neke greške. Naši prethodnici su o tome vodili toliko računa da su čak napisali i posebna djela u kojima su govorili o poštivanju i ophođenju učenika prema svojim učiteljima, mladih prema starijima itd. Pojedinci su sebi umislili da svijet počinje od njih i da jedino oni pravilno primjenjuju islamske propise, a do tada su to, kako oni kažu: "...bili samo džahili i neznalice" i tome slično. Ti pojedinci nisu svjesni niti znaju cijeniti ono što su naši prethodnici, naša ulema, uradili i koliko su se žrtvovali na putu očuvanja emaneta vjere. Šta su sve podnosili kroz različite sisteme koji su prohujali ovim našim podnebljem. Vrlo često se u zatvor išlo bez ikakvog razloga, ili zbog neke izreke koja se mogla dvojako razumjeti. Živjeli su u sistemu u ko-jem se zbog običnog dizanja ruku prilikom učenja Fatihe svojoj majci na dženazi išlo na odgovornost, jer je to značilo opredijeljenost za vjeru islam. A danas srećemo one koji smatraju da je dizanje ruku prilikom učenja dove *bid'at*, novotarija.

Ovakve osobe ne znaju uvažavati ni naše prethodnike, niti našu današnju ulemu i naše vjerske predstavnike. Oni smatraju da čine najveći džihad kada o našim vjerskim predstavnicima svašta govore. Zaboravljaju da im je vjerska obaveza poslušnost i pokornost pretpostavljenom, pa makar on bio abesinski rob, kako to u hadisu stoji. Na taj način samo šire smutnju i unose razdor među muslimane. Allah, dž.š., nas podučava kako se treba ophoditi prema onima koji su nas u vjeri pretekli i koji su nam prenijeli emanet vjere, pa kaže: "Oni koji poslije njih dolaze, govore: 'Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv.'"²⁹

Koliko se u islamu uvažava i poštuje ulema i oni koji se bave naukom, govore slijedeći navodi. Ebu Derda', r.a., kaže: Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: *'Ko bude slijedio put traženja nauke, Allah će mu olakšati put prema Džennetu. Zaista meleki postavljaju i prostiru svoja krila onome koji traži nauku iz zadovoljstva s tim njegovim činom. Prednost učenog čovjeka nad pobožnim čovjekom je kao prednost punog mjeseca nad ostalim zvijez- dama. Za oprost grijeha učenjaku moli sve što je na nebesima i na zemlji, pa čak i ribe u morskoj dubini. Učenjaci su nasljednici Allahovih poslanika, a poslanici nisu u nasljedstvo ostavili ni zlatnika ni srebrenjaka, nego su ostavili znanje, pa ko se toga prihvati, prihvatio se onoga što je najvrjednije.'*³⁰

---

²⁹ Sura El-Hašr, 10.

³⁰ Hadis je zabilježio Ebu Davud.

Osman ibn Affan, r.a., prenosi od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: “Na Sudnjem danu za ljude će se zauzimati (šefa’at činiti) poslanici, a.s., zatim učenjaci a zatim šehidi“.³¹ Džabir ibn Abdullah, r.a., pripovijeda od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: “Učeni i pobožnjak će biti proživljeni, pa će se pobožnjaku reći da uđe u Džennet, a učenjaku će se reći da sačeka dok se zauzme za druge ljude koje je podučavao dobru.”³² Ebu Bekrete, r.a., prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Budi učen, ili onaj koji traži nauku, ili onaj koji sluša ili onaj koji voli nauku, i nemoj biti peto, pa da budeš upropašten.”³³ U drugoj predaji jedan od prenosilaca kaže drugom (Ubejd ibn Hammad kaže Ata’u): “Teško onome kod koga ne bude ni jedna od tih osobina“.

Ibn Mubarek je kazao: “Za ispravno traženje nauke potrebno je četvero: slobodno vrijeme, novac, pamćenje i bogobožnost.”³⁴ Katade kaže: “Od mudrosti je zapisano: ‘Blago učenom koji govori i blago onome koji pomno sluša.’“³⁵ Ebu Hurejre, r.a., pripovijeda od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: “*Ko bude tražio nauku koja se traži u ime Allaha, a on je bude tražio radi dunjalučkih interesa, neće osjetiti džennetskog mirisa.*”³⁶

Džabir ibn Abdullah, r.a., pripovijeda od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: “*Ko bude tražio nauku da bi se time ponosio pred učenjacima, ili raspravljao sa neznalicama, ili time izražavao svoju pristranost nekom međzlisu (halki), taj je zaslužio vatru.*”³⁷ Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “*Najtežu kaznu na Sudnjem danu imat će onaj učenjak od čijeg znanja nije bilo koristi.*”³⁸

Hasan Basri, *rahimehullah*, kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “*Ko god od ljudi održi hutbu (govor), Allah, dž.š. će ga pitati šta je time želio postići?*” Malik ibn Dinar, kada bi god prenosio ovaj hadis, gorko bi zaplakao, tako da nije mogao dalje govoriti. Nakon toga bi rekao: “Mislite da je meni lahko kada vam nešto govorim, a ja znam da će me Allah, dž.š., za to pitati na Sudnjem danu, šta sam time želio postići.»³⁹

Kako kod traženja nauke, tako isto i kod njenog prenošenja na druge ljude, čovjek mora voditi računa da mu bude ispravan nijjet i da svakim svojim poslom želi postići Allahovo, dž.š. zadovoljstvo. Prema tome, vjernik uvijek mora kontrolisati svoje srce i čuvati ga od šejtanskog djelovanja. Džabir ibn

---

³¹ Hadis je zabilježio Ibn Madže.

³² *Šuabu ‘l-iman*, 2/268.

³³ Hadis je zabilježio Taberani.

³⁴ *Šuabu ‘l-iman*, 2/272.

³⁵ *Šuabu ‘l-iman*, 2/278.

³⁶ Hadis su zabilježili Ebu Davud, Ibn Madže i Hakim.

³⁷ Hadis je zabilježio Hakim.

³⁸ Hadis je zabilježio Ahmed ibn Hanbel u *Zuhdu*.

³⁹ *Šuabu ‘l-iman*, 2/228.

Abdullah, r.a., kaže: “Učenjak treba prečišćavati svoje srce kao što čovjek čisti svoju odjeću od prljavštine.”⁴⁰ Malik ibn Dinar, *rahimehullah*, kaže da je u *Tevratu* pročitao: “Pravi učenjak je onaj čije znanje pobijedi njegove hirove i prohtjeve.”⁴¹

Umjerenost u svemu

Muhammed, a.s., je milost cijelom čovječanstvu i on se uistinu tako i ponašao. Njegovo ophođenje prema ljudima u sredini u kojoj je živio, bili oni muslimani ili nemuslimani, uistinu je primjer i oličenje te milosti koja je hodila zemljom. Njega su uvažavali kako njegovi sljedbenici tako i njegovi protivnici ili neistomišljenici. Nakon tako lijepih primjera blagosti i susretljivosti sa ljudima, ko ima pravo da ovog čovjeka, a.s., prikazuje kao nekog ko je bio grub, odnosno, ko sebi uzima za pravo da njegovu praksu, sunnet prikazuje svijetu kao nešto tako naporno, komplikovano i skoro neprihvatljivo u mnogim sredinama!?! U narednim redovima nastojat ćemo ukazati da je njegova praksa, sunnet, prilagodiva i primjenjiva za sva vremena i sva podneblja gdje žive muslimani, samo je treba istinski i pravilno razumjeti, kako bi se kao takva mogla i primijeniti.

Poslanik, a.s., je za sebe rekao: “*Ja sam milost koja vam je poklonjena.*”⁴² “*Poslan sam s milošću.*”⁴³ Dalje Poslanik, a.s., savjetuje, pa kaže: “*Smilujte se drugima, pa će se i vama smilovati!*”⁴⁴ “*Allah me nije poslao sa poteškoćama niti naporima, nego me poslao kao učitelja i onoga koji će olakšavati.*”⁴⁵ Poslanik je bio blag i milostiv i brinuo se za svoje sljedbenike. Allah, dž.š., za njega kaže: “*Došao vam je Poslanik, ...a prema vjernicima je blag i milostiv.*”⁴⁶ Njemu njegov Gospodar ukazuje da je bio drukčiji i ishod njegove misije je bio drukčiji: “*Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbježali bi se iz tvoje blizine. Zato im praštaj i moli se da im bude oprošteno i dogovaraj se s njima.*”⁴⁷ Također ga Allah upućuje, pa kaže: “*Ti sa svakim - lijepo! I traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni!*”⁴⁸ Pa koliko smo mi daleko od ovih kur’anskih uputa, koliko smo daleko od Poslanikove prakse?!

---

⁴⁰ *Šuabu l-iman*, 2/290.

⁴¹ Hadis je zabilježio Hakim.

⁴² Hadis je zabilježio Muslim.

⁴³ Hadis je zabilježio Ahmed.

⁴⁴ Hadis je zabilježio Muslim.

⁴⁵ Sura Et-Tevbe, 128.

⁴⁶ Sura Ali Imran, 159.

⁴⁷ Sura El-A’raf, 199.

⁴⁸ Hadis je zabilježio Muslim.

Blagost je osobina koja treba da krasi svakog muslimana, a pogotovo onog koji poziva u vjeru. To je osobina koja sva druga djela krasi, a njen gubitak sve ostalo kvari. Na to nas upućuje Allahov Poslanik, a.s., pa kaže: *“U čemu god se nađe, blagost to ukrasi, a gdje god je nema, to je pokvareno.”*⁴⁹ Poslanik, a.s., poziva svoje sljedbenike ovoj osobini, pa kaže: *“Zaista je Allah Blag i voli blagost, i On za blagost daje ono što ne daje za grubost, niti za bilo što mimo toga.”*

Poslanik, a.s., je bio najblaže naravi i najmilostiviji prema ljudima.

Tako ga je Allah, dž.š., odgojio. Poznat je slučaj beduina koji je izvršio malu nuždu u džamiji. Poslanik ga je zaštitio od ashaba svojom blagošću, a ashabima je nakon toga rekao: *“Vi ste poslani da olakšavate, a niste poslani da otežavate.”*⁵⁰ Upečatljiv je i primjer Poslanikovog, a.s., pedagoškog pristupa mladiću koji je od njega tražio dozvolu da čini zinaluk, pa ga on lijepo savjetuje i na kraju stavlja ruku na njegove grudi i moli Allaha, dž.š., ovom dovom: *“Allahu moj, oprosti njegove grijeh, očisti njegovo srce i učini ga moralnim!”* Nakon toga ovaj mladić nije ni pomišljao na nemoral.⁵¹ Na nama je da se upitamo kako bismo se mi ponašali i kako bismo postupili u ovakvim i sličnim situacijama.

Poslanik, a.s., je čak učio dovu za one koji su samilosni prema ljudima, pa u jednom hadisu stoji da je ovako učio: *“Allahu moj, ko god bude nadređen ljudima iz moga ummeta, pa bude prema njima milostiv i Ti se njemu smiluj!”*⁵² U islamu nema zastranjivanja, pretjerivanja, nema bježanja ni u jednu krajnost. Mi smo zajednica srednjeg puta i kao takve nas je Allah, dž.š., u *Kur'anu* opisao: *“ummeten vesetan”*⁵³ - ummet sredine, što se također može prevesti i kao umjeren. Ibn Kesir ovu riječ *“vesetan”* objašnjava kao: *“najbolji i najplemenitiji”*. Prema tome, svako zastranjivanje u vjeri (*guluuv*) značilo bi skretanja sa ovog ispravnog, srednjeg puta na koji nam je Allah, dž.š., u *Kur'anu* ukazao i Poslanik, s.a.v.s., svojom praksom pojasnio.

Umjerenost u svakodnevnim poslovima

Kada pogledamo život našeg uzora Muhammeda, s.a.v.s., vidimo da je on u svemu bio umjeren; u jelu i piću, jer je prakticirao kur'anski ajet: *“Jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju”*.⁵⁴ Poslanik, a.s., je također bio umjeren u smijanju: *“Poslanik se nikada ne bi (glasno, grohotom)*

---

⁴⁹ Hadis je zabilježio Muslim.

⁵⁰ Hadis je zabilježio Buharija.

⁵¹ Hadis je zabilježio Ahmed.

⁵² Hadis je zabilježio Muslim.

⁵³ Sura El-Bekare, 143.

⁵⁴ Sura El-E'araf, 31.

smijao, već bi se smiješio".⁵⁵ Poslanik upućuje na umjerenost u tome, pa kaže: *"Nemoj se puno (neumjereno) smijati, jer pretjeran smijeh umrtvljuje srce."*⁵⁶

Poslanik, a.s., kao naš uzor bio je umjeren u svemu, u ibadetu, u da'vetu, držanju govora, dužini učenja u namazu i na to je podsticao one koje ga slijede. Dr. Jusuf el-Karadavi navodeći osobenosti naše, islamske, kulture spominje i karakteristiku srednjeg puta ili umjerenosti.⁵⁷

Osjećaj za sredinu u kojoj se nalazimo

Onaj ko poziva u vjeru, ili pojašnjava neke vjerske propise, uvijek mora imati u vidu gdje se nalazi, kome se obraća i da li je skupina kojoj se obraća u stanju da razumije njegov govor, odnosno da li je to o čemu govorimo odgovarajuća i najvažnija tema o kojoj u toj sredini treba da govori. Ako ne budemo imali sluha i osjećaja za sredinu u kojoj se nalazimo, možemo postići potpuno suprotan efekat od onoga koji smo željeli. Poslušajmo izreke nekih ashaba koji nas na to upozoravaju.

Ebu Derda', r.a., kaže: "Na svakom mjestu treba znati šta će se reći." Alija, r.a., kaže: "Ljudima govorite onoliko koliko su oni u stanju da razumiju, zar želite da oni zaniječu vjeru u Allaha i Njegova poslanika." Ibn Mes'ud, r.a., kaže: "Kada god ljudima pričaš nešto što njihovi umovi ne mogu razumjeti, taj govor će neke od njih odvesti u iskušenje (smutnju ili zabunu)".⁵⁸ Pogledajmo kako Poslanik, a.s., upozorava Muaza na sredinu u koju će doći i upućuje ga kako će se ponašati. Šalje ga u Jemen i upozorava ga da se drži postepenosti u pojašnjavanju vjerskih propisa, pa mu kaže: "Zaista ćeš ti doći među ljude kojima je već ranije objavljena nebeska knjiga, pa ih pozovi da priznaju da je samo Allah Bog i da je Muhammed Njegov poslanik. Ako oni od tebe to prihvate, onda ih upoznaj da im je Allah propisao pet namaza dnevno. Ako od tebe to prihvate, onda ih obavijesti da im je Allah propisao zekat, koji bogati daju siromašnim. Ako to prihvate, onda se čuvaj da uzimaš ono što je najkvalitetnije od njihovih imetaka i boj se dove onoga kome je učinjena nepravda, jer između nje i Allaha nema prepreke."⁵⁹

---

⁵⁵ Hadis je zabilježio Tirmizi u *Eš-Šemailu*.

⁵⁶ Hadis je zabilježio Tirmizi.

⁵⁷ Pogledaj Salih Indžić, *Suvremeni prikaz Poslanikove ličnosti*, str. 10.

⁵⁸ Predgovor Muslimovog *Sahiha*.

⁵⁹ Hadis je zabilježio Muslim.

Umjerenost u dužini učenja u namazu

Kada čovjek klanja sam, može da uči koliko hoće dugo, ali ne smije na to prisiljavati druge ljude. Poznat je slučaj kada je Poslanik, a.s., klanjao teravih-namaz, pa su se ljudi narednih noći počeli sve više i više sakupljati i povoditi za njegovim namazom. Nakon toga sljedeće noći nije nikako izašao klanjati i rekao je: *“Vidio sam šta ste uradili, pa nisam htio da više izlazim klanjati jer sam se pobojao da vam se to ne propiše kao obavezan namaz, a vi to ne mognete izdržati.”*⁶⁰

U pouzdanim hadisima preneseno je da se Poslanik, s.a.v.s., naljutio na neke ashabe koji su predvodili džemat zbog toga što su previše dugo učili poslije El-Fatihe kao što je to bilo sa Muazom ibn Džebelom i Ubejjom ibn Ka'bom, r.a. Tako se neki čovjek požalio Poslaniku, s.a.v.s., da ne može prisustvovati sabah-namazu zbog toga što imam previše dugo uči. Tada je Poslanik rekao: *“O ljudi, zaista među vama ima onih koji razgone džemat. Ko od vas bude imam ljudima, neka bude umjeren u učenju Kur'ana, jer zaista iza vas ima slabih, starih i ljudi sa potrebama.”*⁶¹ Poslanik, s.a.v.s., upozorava da se ne smije oduljiti sa namazom, pogotovo kada je neko imam drugim ljudima. Na to ukazuje slijedeći hadis. Ebu Hurejre, r.a., pripovijeda da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *“Kada neko od vas klanja kao imam ljudima, neka bude umjeren u namazu jer zaista među njima ima slabih, bolesnih i ljudi sa potrebama, a kada neko od vas klanja samo za sebe, onda neka odulji koliko hoće.”*⁶² U ovom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., traži od imama koji predvode namaz da budu umjereni u učenju nakon sure El-Fatiha znajući da iza njih ima slabih, bolesnih, starih, nemoćnih, žena trudnica ili dojilja, putnika i drugih osoba s različitim potrebama ili ograničenjima.

Umjerenost pri učenju u namazu podrazumijeva da se ne uči previše dugo poslije El-Fatihe, te da se ruku' i sedžda ne otežu više nego što treba. Sa ovim se ne misli na momenat povratka sa ruku'a niti na sjedenje između dvije sedžde. Upravo radi toga Buharija je ovom hadisu stavio ovakav naslov: *“Poglavlje u kojem se govori o umjerenosti imama na kijamu i potpunom izvršavanju ruku'a i sedžde.”* Jednom prilikom se desilo da je Muaz, r.a., počeo na jaciji namazu učiti suru El-Bekare. Tada je jedan ashab napustio zajedničko klanjanje, klanjao sam za sebe i otišao kući. Neki ljudi su za njega rekli da je munafik, a on se požalio Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: *“Poslaniče, ja cijeli dan radim sa svojim devama a Muaz je došao i počeo dugu suru u namazu.”* Tada je Poslanik pozvao Muaza i rekao mu: *“O Muaze, zar hoćeš da posiješ smutnju*

---

⁶⁰ Hadis su zabilježili Buharija, Muslim i drugi.

⁶¹ Hadis je zabilježio Buharija 2/200 (704).

⁶² *Muttefekun alejhi*

među muslimanima?”⁶³ Što znači: Zar ćeš ti ljude razgoniti i odvrćati od vjere. Tada ga je posavjetovao da uči suru Eš-Šems ili Ed-Duha ili El-E’ala.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., vodio je računa o onima koji su klanjali za njim, pa bi nekada skratio učenje iza Fatihe i učinio bi namaz umjerenim. Ebu Katade r.a. prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *“Zaista ponekad počnem da klanjam namaz i želim da duže učim, ali kad čujem plač djeteta, onda skratim učenje u namazu ne želeći da otežam njegovoj majci.”*⁶⁴

Treba napomenuti da se mora voditi računa o ispravnom izvršavanju namaskih ruknova i skrušenosti u namazu kako ova umjerenost ne bi dovela do kvarenja namaza, pa da ne budemo od onih koji klanjaju namaz a namaz im se ne prima, jer je namaz ono za što ćemo prvo biti pitani na Sudnjem danu.

Poslanikova tolerancija je dosegala do te mjere da bi on dozvolio da ga njegov unuk, za vrijeme boravka na sedždi, zajaše, pa se on ne bi vraćao sa sedžde sve dok on sam ne siđe. Kada su ga ashabi upitali o razlogu njegovog oduljivanja sa sedždom, on je rekao: *“Moj unuk me zajahao dok sam bio na sedždi, pa nisam htio da ga ometam sve dok on sam nije sišao.”* Upitajmo sebe, kako bismo se mi ponašali, ili kako se ponašamo kada nam se dijete samo primakne dok smo u namazu, a da ne govorimo o tome kada bi nam sjelo na leđa?! U drugom slučaju Poslanik, a.s., drži svoju unučicu u rukama dok klanja, pa kada ode na sedždu, spusti je na zemlju, a kada se vrati sa sedžde, ponovo je uzme u naručje.

Naređivanje dobra i odvrćanje od zla

Pogrešne metode su veoma često prisutne u pozivanju u vjeru, odnosno da’vi. Pravilo je da, *ako će pokušaj izmjene nekog postupka dovesti do situacije gore nego što je bila, onda je bolje da se u to ne dira.* Jedan od najboljih primjera za to je Poslanikov, a.s., hadis, u kojem se on obraća Aiši, r.a.: *“O Aiša, da tvoj narod nije skoro izašao iz džahilijeta, naredio bih da se Kaba poruši, pa bih izgradio na njoj ono što je uklonjeno. Vratio bih njen ulaz na visinu zemlje, napravio na njoj dvojna vrata, istočna i zapadna, i vratio bih je na Ibrahimove, a.s., temelje.”*⁶⁵

O načinu obraćanja ljudima govori nam i kur’anski ajet u kojem Allah, dž.š., naređuje Musa’u i Harunu da odu Faraonu, koji se uzoholio i za sebe rekao da je bog: *“Idite Faraonu, on se uistinu osilio, pa mu se blagim govorom obratite ne bi li se pobojavao i podsjetio.”*⁶⁶ Kada Allah naređuje Svome

---

⁶³ Hadis je sahih, a zabilježio ga je Buharija 2/200 (705).

⁶⁴ Hadis je sahih, a zabilježio ga je Buharija 2/201 (706).

⁶⁵ Hadis su zabilježili Buharija, Muslim, Nesai i Ahmed.

⁶⁶ Sura *Taha*, 43-44.

Poslaniku da se ovom oholom i obijesnom čovjeku blago obrati, kako onda mi treba da se obraćamo našem narodu, koji želi nešto da nauči, ali da mu se to na lijep način objasni. U komentaru ovog ajeta pojedini učenjaci spominju slučaj jednog čovjeka koji je bio previše grub u svom nastupu, pa je ušao kod tadašnjeg halife i počeo da galami, ukazujući mu na nedostatke i tešku situaciju u društvu. Tada ga mudri halifa posjeti na gore spomenuti ajet i reče mu: “*Ti znaš kako je Allah rekao Musau da se obrati Faraonu!? Niti sam ja gori od Faraona, a nisi ni ti bolji od Musa’a, molim te da se udostojiš i da lijepo kažeš što želiš!*”

Od primjera koju ukazuju da treba uvažavati starije i paziti da se njihovi osjećaji ne povrijede je slučaj kada su Poslanikovi, a.s., unuci Hasan i Husejn vidjeli nekog starijeg čovjeka koji nije znao ispravno uzeti abdest. Tada su mu se mudro obratili: “Amidža, ako ti nije teško da ocijeniš ko od nas dvojice ispravnije uzima abdest? Kada je čovjek vidio kako oni to lijepo rade, sam u sebi je rekao: “Ne zna se ko od vas dvojice to ljepše obavlja, ali uistinu ne valja kako ja to radim”. Na taj način je poruka stigla onome kome treba, a niko se nije našao uvrijeđen.

Je li najveći iman izabrati ono što je najteže?

Pojedini ljudi smatraju da je najbolje izabrati ono što je najteže u vjeri. Oni misle da tako zaslužuju najveću nagradu. Svakako da je to zabranjeno činiti i čovjek ne smije sebi otežavati ono što mu je Allah olakšao. Enes, r.a., kaže da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “*Nemojte sebi otežavati, pa da vam i Allah onda oteža. Zaista su ljudi prije vas sebi otežali, pa im je Allah još otežao...*”⁶⁷

Naredni tekstovi ukazuju da to nije bila Poslanikova, a.s., praksa, jer Allah od svojih robova ne traži da se muče i vjera nije zbog toga poslana. Aiša, r.a., kaže: “Kad god je Poslanik, a.s., imao prilike da izabere između dvije stvari, uvijek bi izabrao ono što je lakše ako u tome ne bi bio grijeh, a ako bi tu bio grijeh, onda bi bio najviše udaljen od te stvari.”⁶⁸ Allah, dž.š., u *Kur’anu* kaže: “*Ta-ha. Ne objavljujemo Kur’an da se mučiš, već da bude pouka onome ko se boji.*”⁶⁹ “*I sve što je dobro, Mi ćemo ti olakšati.*”⁷⁰ Ibn Kesir ovo pojašnjava ovako: “*Sva dobra djela ćemo ti olakšati, propisat ćemo ti lahku, blagu i umjerenu vjeru, u kojoj nema iskrivljanja, niti nelagodnosti niti*

---

⁶⁷ Ebu Davud (4904) i Ebu Je’ala (3694).

⁶⁸ Hadis je *muttefekun alejhi*.

⁶⁹ Sura Ta-ha, 1-3.

⁷⁰ Sura El-A’la, 8.

poteškoće.” Allah, dž.š., također kaže: “Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate.”⁷¹

Poslanikova, a.s., praksa, kao i savjet njegovim izaslanicima je uvijek bio: “*Olakšavajte i nemojte otežavati, obveseljavajte i obradujte ljude i nemojte ih od sebe razgoniti!*”⁷² Već smo spomenuli hadis u kojem Poslanik, a.s., upozorava svoje ashabe i kaže im: “*Vi ste poslani da olakšavate, a niste poslani da otežavate.*”⁷³ Pogledajmo šta nam Poslanik, a.s., kaže: “*Allahu najdraža vjera je ona koja je blaga i lahka.*”⁷⁴ “*Ova vjera je lahka i neće se niko natjecati sa njom a da ga ona neće nadjačati, pa budite umjereni i zbližavajte.*”⁷⁵ “*Zaista je ova vjera jaka, pa u nju ulazite s blagošću, jer onaj koji previše brzo tjera svoju jahalicu (pre- tjeruje u vjeri) niti će stići tamo gdje je krenuo niti će mu jahalica ostati u životu.*”⁷⁶

Poslanik, a.s., upućuje na olakšicu skraćivanja namaza na putu i u drugim situacijama i za tu olakšicu kaže: “*To vam je dar koji vam je dao Allah, pa primite sadaku od Njega.*”⁷⁷ Enes, r.a., pripovijeda da je Poslanik, a.s., vidio nekog čovjeka kako ide pješice, oslanjajući se na dvojicu ljudi oko sebe. Kada je upitao za njega, rekoše mu da se on Bogu zarekao da će pješaćiti. Tada mu Poslanik naredi da uzjaše jahalicu i reče: “*Zaista, Allahu ne treba ovo što taj čovjek sam sebe kažnjava.*”⁷⁸ Jednom prilikom dok je držao hutbu, Poslanik je ugledao nekog čovjeka kako stoji izložen suncu. Upitao je za njega, pa mu odgovoriše da je to čovjek zvani Ebu Isra’il, koji se zarekao da će postiti i tako stajati, neće nikako sjedati, niti će ići u hladovinu, niti će s kim razgovarati. Tada Poslanik reče: “*Recite mu neka razgovara, neka sjedne u hlad i neka dovrši svoj post.*”⁷⁹

Ukbe ibn Amir, r.a., kaže da se njegova sestra zerekla da će do Kabe otići pješice, bosa, pa mu je rekla da o tome upita Poslanika, a.s., pa kada ga je upitao, on mu reče: “*Neka malo pješaći, pa onda neka uzjaše na jahalicu.*”⁸⁰ *Iz ovih hadisa se razumije da namjerno izazvana patnja i izlaganje teškoćama nema nikakve podloge u propisima naše vjere i njenoj blagosti.* Imam El-Izz ibn Abdusselam kaže: “*Nije ispravno činiti ibadet sa poteškoćama, jer ibadet u sebi sadrži veličanje Allaha, dž.š., a patnja nije ni veličanje ni poštivanje.*”⁸¹ Ibn Hadžer kaže: “*Ovo ukazuje da sve ono što šteti čovjeku i nanosi bol nije*

---

⁷¹ Sura El-Bekare, 185.

⁷² Hadis je *muttefekun alejhi*.

⁷³ Hadis je zabilježio Buharija.

⁷⁴ Bilježi ga Buharija bez seneda u *Sahihu* i u *El-Edebu 'l-mufredu*, str. 109.

⁷⁵ Hadis je zabilježio Buharija.

⁷⁶ Ahmed i Bezzar.

⁷⁷ Hadis su zabilježili autori šest najpoznatijih hadiskih zbirki.

⁷⁸ Buharija, 6/177, Kitabul-ejman i Muslim, 3/1264.

⁷⁹ Buharija, 6/177, Kitabul-ejman i Ebu Davud.

⁸⁰ Buharija, 3/35, Kitabul-hadždž i Muslim, 3/1264.

⁸¹ *Kavaidu 'l-ahkam*, 1/36.

vjerom propisano niti ima potporu u *Kur'anu*, niti u sunnetu, kao što je izloženost suncu, hodanje pješice bez obuće i tome slično.” Ibn Tejmijje, pak, kaže: “Ako neko sam sebe, beskorisno, kažnjava i nanosi bol, to nema nikakve veze sa našom vjerom, jer nam je Allah naredio ono što nam koristi, a zabranio nam je ono što nam šteti.”⁸²

Jednom prilikom je Poslanik, a.s., ušao u džamiju, pa je ugledao konopac vezan između dva stupa. Kada je upitao za što to služi, ashabi su mu odgovorili da to jedna žena koristi kada joj se zadrijema dok klanja noćni namaz, pa se ona onda uhvati za taj konopac da ne padne.

Tada je on naredio da se to smakne. Poslanička preporuka je da onaj ko je pospan, u tom stanju ne treba da klanja nafile, da ne bi dove pogrešno učio. U ovakvim prilikama bi Poslanik, a.s., rekao: “Izvršavajte od ibadeta ono što možete, jer zaista Allahu neće dojaditi da vas nagrađuje sve dok vama ne dojadi da činite dobra djela”.

I ashabi su se razlikovali

Ashabi su najodabranija generacija koju je Allah dao da budu društvo Poslaniku, s.a.v.s. Međutim, i oni su se razlikovali po svojim osobinama i specifičnostima. Neki od njih su se istakli u nekoj oblasti, drugi opet u drugoj i to je normalna pojava. Također su se razlikovali po svojoj privrženosti vjeri, posvećenosti nekoj vrsti ibadeta. Neki su se više družili sa Poslanikom, a.s., a drugi, zbog udaljenosti i posebnih obaveza, manje. Njihove naravi i ophođenja međusobno i prema drugima, također, su bila različita. Kod islamskih učenjaka poznata je strogost Abdullaha ibn Omera i popustljivost Abdullaha ibn Abbasa. Ako je već postojala različitost i kod ashaba, pa ona mora postojati i kod našeg naroda. Ne mogu svi ljudi biti na istoj deredži privrženosti vjeri i mi toga moramo biti svjesni.

Poslanik, a.s., ističe posebnosti nekih od svojih drugova, pa kaže: “*Najmilostiviji od mog ummeta je Ebu Bekr, najstrožiji u vjeri Omer, najiskreniji u stidljivosti je Osman, najbolje poznaje halal i haram Muaz, najbolje poznaje nasljedno pravo Zejd i svaki narod je imao svoga povjerenika a povjerenik moga ummeta je Ebu Ubejde ibn El-Džerrah.*”⁸³ Poznat je primjer Abdullaha ibn Amra, r.a., koji traži od Poslanika da mu dozvoli da što više vremena provede u dobrovoljnom postu, noćnom namazu, da što više puta prouči Kur'an i tome slično. Poslanik ga savjetuje da se ne opterećuje i nakon njegove upornosti, on mu kaže da posti svaki drugi dan i da nema boljeg od toga. Kada je Abdullah ušao u godine i više nije mogao s lakoćom izvršavati

---

⁸² *El-Fetava*, 22/314.

⁸³ Hadis je sahih, Ahmed, Tirmizi, Ibn Madže i drugi.

preuzete obaveze, a nije htio da ih napusti, onda je rekao: “Kako sreće da sam prihvatio od Poslanika olakšicu koju mi je nudio.”⁸⁴ Kasnije je sam Abdullah priznao da je sebe opteretio, pa mu je to Allah učinio teškim.

Nasuprot ovom spomenutom primjeru navedimo slučaj ashaba koji se interesuje samo za farzove, pa i za njega Poslanik obećava Džennet. Ebu Hurejre, r.a., kaže da je neki beduin došao Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: «Allahov Poslaniče, uputi me na djelo za koje ću, ako ga budem radio, ući u Džennet.» On mu je rekao: “*Obožavaj Allaha i nemoj Mu pripisivati druga, klanjaj propisane namaze, daji obavezni zekat i posti mjesec ramazan.*” “Tako mi onoga u čijoj ruci je moj život“, reče beduin “ neću ovome ništa dodavati, niti ću šta od toga oduzimati“. Kada je on otišao, Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “*Ko želi da vidi čovjeka iz Dženneta, neka pogleda u ovoga čovjeka.*”⁸⁵

U vrijeme Poslanikovog, s.a.v.s., života desilo se nekoliko slučajeva kršenja vjerskih propisa od strane ashaba, pa i pored toga je Poslanik sa njima fino razgovarao, nije dozvoljavao da se sa njima neko ismijava, nego se prema njima korektno odnosio. Dok je jedan ashab bio bičevan i udaran zbog ponovnog pijenja alkohola, neko od prisutnih reče: “Allah te ponizio!” Poslanik, s.a.v.s., na to reče: “*Nemojte biti pomoćnici šejtanu protiv svoga brata!*”⁸⁶ Kada je Poslanik, s.a.v.s., htio da klanja dženazu-namaz ženi koja je nakon činjenja zinaluka kamenovana, neko od ashaba reče: “Pa zar ćeš njoj klanjati dženazu?” Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: “*Ona se uistinu tako iskreno pokajala, kada bi se njena tevba razdijelila na sve stanovnike Medine, svima bi doteklo.*”⁸⁷

Poslanik, a.s., se navodi primjer pobožne žene koja danju posti a noću klanja. On na to kaže da će ona u Džehennem zato što je noću obilazila komšijska vrata, prisluškiivala njihov razgovor, prenosila tuđe riječi i time zavađala komšije. Također Poslanik, a.s., upozorava da će jedna žena u Džehennem zato što je zatvorila mačku i nije joj dala ni hranu ni piće. Nasuprot tome navodi slučaj žene koja je činila zinaluk, pa je napojila žednog psa i bit će joj oprošteno.

Pogledajmo Poslanikov, a.s., način podučavanja ashaba i ukazivanja na greške. Muavija ibn Hakem, r.a., priča: “Jednom prilikom dok sam klanjao sa Poslanikom, jedan čovjek je kihnuo, pa sam mu u namazu rekao: ‘*Jerhamukellah!*’ (Allah ti se smilovao!) Prisutni su me presjekli svojim ostrim pogledima. Ja sam tada rekao: “Teško mojoj majci, što me tako gledate? Tada su mi oni svojim rukama pokazali da šutim, pa sam ušutio. Kada je Poslanik završio sa namazom, ja nisam vidio boljeg i pažljivijeg odgajatelja i učitelja od

---

⁸⁴ Buharija i Ebu Davud.

⁸⁵ Hadis su zabilježili Ebu Davud 13/156 (4776), Tirmizi 6/128 (2061) i drugi.

⁸⁶ Buharija, 8/197, Kitabu ‘l-hudud.

⁸⁷ Buharija, Muslim i Ebu Davud.

njega. Tako mi Allaha, niti me je kritikovao, niti me udario, niti mi je šta ružno rekao, nego mi je na lijep način rekao: ‘Zaista u namazu ne priliči da se išta govori, osim *Subhanallah, Elhamdulillah* i učenja Kur’ana.’⁸⁸

Pretjerano slijedenje 'samo ashaba'

Kada čitamo tekstove nekih ljudi, primjećujemo da oni toliko naglašavaju da treba slijediti samo ashabe, i oni to toliko nameću da se stiče dojam da im je mišljenje i stav nekog od ashaba skoro važnije od mišljenja samog Poslanika, s.a.v.s. U prethodnim redovima bilo je riječi o tome kako je naša dužnost da poštujemo i uvažavamo ashabe i cijenimo njihov trud koji su uložili u pomoći Poslaniku, s.a.v.s., i sve šta su uradili na putu očuvanja vjere.

Uz svo poštivanje te najodabranije skupine koju je Allah, dž.š., odabrao da budu društvo Poslanika, s.a.v.s., moramo naglasiti da je jedino Poslanik, a.s., zaštićen od grijehenja, *ma'sum*, a svi ostali, među kojima su i poštovani ashabi podložni su greškama. Ovo što sam rekao ni u kojem slučaju ne umanjuje vrijednost i zasluge ashaba, nego to kažem u kontekstu uzimanja fikhskih propisa iz njihovih riječi i postupaka. Ako po nekom pitanju imamo jasan kur'anski tekst, ili pouzdan hadis, onda nema potrebe da uzimamo mišljenja nekog od ashaba, pogotovo ako bi to mišljenje bilo u bilo kakvoj koliziji sa ova dva izvora. Kada se desi da po nekom pitanju nemamo jasan kur'ansko-hadiski tekst, onda pribjegavamo mišljenju i izrekama ashaba, r.a., koja nam u takvim situacijama služe kao pomoć i utjeha po određenom pitanju, ali ni u kojem slučaju njihova mišljenja ne mogu biti na stepenu obavezivanja vjernika po nekim postupcima, kao što je to slučaj sa prva dva izvora naše vjere.

Kada se kaže: “Slijedimo samo ashabe“, postavlja se pitanje: Koje ashabe slijediti u situaciji kada se i oni po nekim pitanjima razilaze. Svima nam je poznato koliki značaj i ulogu ima *Kur'an* u životu muslimana. Ali i u tako značajnom segmentu bilo je nesporazuma oko različitih čitanja (*kiraeta*) *Kur'ana*, pa je i sam Muhammed, s.a.v.s., intervenisao među ashabima. U jednom zanimljivom predanju Omer ibn Hattab, r.a., priča: “Za života Allahova Poslanika s. a. v.s ., čuo sam Hišama ibn Hakima kako uči suru El-Furkan. Poslušao sam njegovo učenje i primijetio da se razlikuje od onoga kako je mene Božiji Poslanik s.a.v.s., naučio. Umalo ga još u toku namaza nisam zgrabio, ali sam se strpio dok nije predao selam, a onda sam ga stisnuo njegovim ogrtačem i upitao: “Od koga si naučio ovu suru?” “Naučio me je Božiji Poslanik s.a.v.s.” - rekao je. “Lažeš” - rekoh mu - “Božiji Poslanik, s.a.v.s., je mene naučio toj suri drukčije nego što si ti sad učio!” Poveo sam ga

---

⁸⁸ Muslim,1/381, Kitabu 'l-mesadžid.

nakon toga Božijem Poslaniku s.a.v.s., kome sam rekao: “Čuo sam ovoga kako uči suru El-Furkan drukčije nego što si ti mene podučio“. Božiji Poslanik s.a.v.s., reče: “Pusti ga! Uči, Hišame (da čujem)!” Učio je pred njim isto onako kako sam ga i ja čuo da uči, a Allahov Poslanik s.a.v.s., reče: “Tako je objavljena!“ „Uči ti, Omere!“ - reče nakon toga. Ja sam učio onako kako je mene podučio, pa Božiji Poslanik s.a.v.s., reče: “I tako je objavljena. Ovaj je *Kur’an*, doista, objavljen na sedam načina učenja, pa učite kako vam je lakše!“

Danas u svijetu ima deset priznatih načina učenja *Kur’ana* (kiraeta), a oni opet svoje *rivajete* i *vedžhove* (varijante). Postavlja se pitanje: ako na polju učenja *Kur’ana* imamo bogatstvo u *raznovrsnoj ispravnosti*, kojeg ćemo, onda, ashaba/ashabe slijediti? Naravno, mi sve ashabe volimo i cijenimo, ali ne smijemo sebi dozvoliti da favorizujući neke od njih isključujemo mogućnost i djelovanje drugih.

Svetost života nevinih osoba

Primjetno je da pojedinci sebi uzimaju za pravo da presuđuju po svom nahođenju i svojim stavovima, te sebi uzimaju za pravo da nekog proglašavaju nevjernikom i otpadnikom od vjere, pa nakon toga proglašavaju njegovu krv dozvoljenom i na taj način nanose veliku štetu i islamu i muslimanima. Još je žalosnija situacija što se na putu njihovih “provođenja šerijatskih sankcija” nalaze najbliži članovi njihovih familija, majke, očevi, sestre i tome slično. Oni ih vrlo često smatraju “prijestupnicima“, koji, po njihovom mišljenju, zaslužuju najtežu kaznu, a to je ubistvo. Takvi stavovi i takva mišljenja su daleko od pravog islamskog stava i razumijevanja, gdje je ljudski život svetost i niko nema pravo da ga ugrožava i uznemirava, a kamoli da ga oduzima. Pogledajmo kur’ansko-hadiske tekstove koji govore o ovoj temi.

Allah, dž.š., u *Kur’anu* kaže: “*Ko ubije nekog koji nije ubio nikog, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini, kao da je sve ljude poubijao: ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, kao da je svim ljudima život spasio...*“⁸⁹ Abdullah ibn Omer r.a. je jednom prilikom pogledao u Kabu i rekao: “Veličanstvena si i časna Kaba, ali je čast jednog muslimana, kod Allaha, dž. š, vrjednija i veća od tvoje časti.“⁹⁰

Kako bi se zaštitio i sačuvaio ljudski život, islam je zabranio zlostavljanje i ugrožavanje bilo čijeg života, časti, imetka, i svega drugog na što svako živo stvorenje ima pravo. Islam reguliše prava svakog čovjeka na: vjeru, život, razum, porijeklo, čast i imetak. U skladu s tim islam je zabranio oduzimanje života na bilo koji način: ubistvom, samoubistvom, pobačajem,

---

⁸⁹ Sura El Maide, 32.

⁹⁰ Tirmizi.

zakopavanjem žive ženske djece, koje je bilo rasprostranjeno u predislamskom dobu. Allah dž.š. u *Kur'anu* kaže: *"I kada živa sahranjena djevojčica bude upitana zbog kakve krivice je ubijena."*⁹¹

Zabrana ubijanja

Allah, dž.š., u *Kur'anu* kaže: *"Onome koji namjerno ubije vjernika, kazna će biti Džehennem, u kome će vječno ostati; Allah će na njega gnjev Svoj spustiti i proklet će ga i patnju mu veliku pripremiti."*⁹² Burejde, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Ubistvo vjernika je kod Allaha, dž.š., teže od propasti čitavog dunjaluka."*⁹³ Abdullah ibn Mes'ud r.a. pripovijeda od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *"Prvo za što će čovjek polagati račun na Sudnjem danu je namaz, a prvo što će se među ljudima presuditi jesu ubistva i prolijevanje krvi."*⁹⁴ Abdullah ibn Abbas, r.a., je smatrao da ubica nema pravo na pokajanje, pojašnjavajući to hadisom u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: *"Doći će ubijeni čovjek na Sudnjem danu, u jednoj ruci noseći svoju glavu, a drugom rukom vukući onoga koji ga je ubio a krv će šiktati iz nje- govog vrata - pa će obojica stati pred Allaha, dž.š., i ubijeni će reći: "Gospodaru, ovaj je mene ubio". Tada će Allah, dž.š., reći ubici: "Teško tebi, i biće bačen u džehennemsku vatru."*⁹⁵

Hasan prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Nisam ni zbog jednog grijeha toliko puta molio svoga Gospodara, kao što sam ga molio da oprostí ubici, pa mi nije uslišao molbu."*⁹⁶ Ebu Derda', r.a. pripovijeda od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *"Nadati se da će Allah oprostiti svaki grijeh, osim širka i namjernog ubistva muslimana."*⁹⁷ Abdullah ibn Omer, r.a., pripovijeda od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *"Vjernik je u prostranstvu svoje vjere sve dok ne ubije nekoga koga nije smio ubiti."* A Abdullah ibn Omer, r.a., kaže: *"Od najgorih situacija u koje čovjek može zapasti a iz kojih nema izlaza je da nekoga bespravno ubije."*⁹⁸ Abdullah ibn Mes'ud, r.a., pripovijeda od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *"Nije dozvoljeno ubiti onoga ko svjedoči da nema drugog boga osim Allaha i da sam*

---

⁹¹ Sura Et Tekvir, 8-9.

⁹² Sura En Nisa, 93.

⁹³ Nesai 7/83.

⁹⁴ Nesai.

⁹⁵ Tirmizi i Nesai.

⁹⁶ *Kurtubijev tefsir*.

⁹⁷ Hadis je sahih, Ebu Davud.

⁹⁸ *Fethul-Bari*, 12/188.

ja Allahov Poslanik, osim u tri slučaja: oženjenu osobu koja učini zinaluk, osobu koja bespravno ubije drugu osobu i osobu koja napusti svoju vjeru i zajednicu.“⁹⁹

Ibn Hazm, *rahimehullah*, kaže: “Najveća dva grijeha kod Allaha dž.š., nakon širka su: ne klanjati farz-namaz (u propisano vrijeme) i ubiti vjernika ili vjernicu bez razloga.”¹⁰⁰ Propisi islama su toliko preventivni po pitanju upotrebe oružja da su zabranili bilo kakav gest ili potez koji može rezultirati strašenjem ili ranjavanjem, pa makar to bilo i u šali. Čak je zabranjeno da neko u šali upire oružje prema drugom. Ebu Musa el-Eš’ari, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “*Ko protiv nas bude nosio oružje, taj ne pripada nama.*”¹⁰¹

I na kraju molim Uzvišenog Allaha da učini da naša djela budu samo u ime Njega, da naši postupci budu onakvi kakve On voli, da naše ponašanje, prakticiranje vjerskih propisa, pozivanje drugih u vjeru, bude na najljepši način i da bude u skladu sa onim kako je to činio Muhammed, s.a.v.s. *Amin!*

---

⁹⁹ Buhari i Muslim.

¹⁰⁰ *El-Muhalla*, 10/342.

¹⁰¹ Buhari 8/90 i Muslim 1/97.

